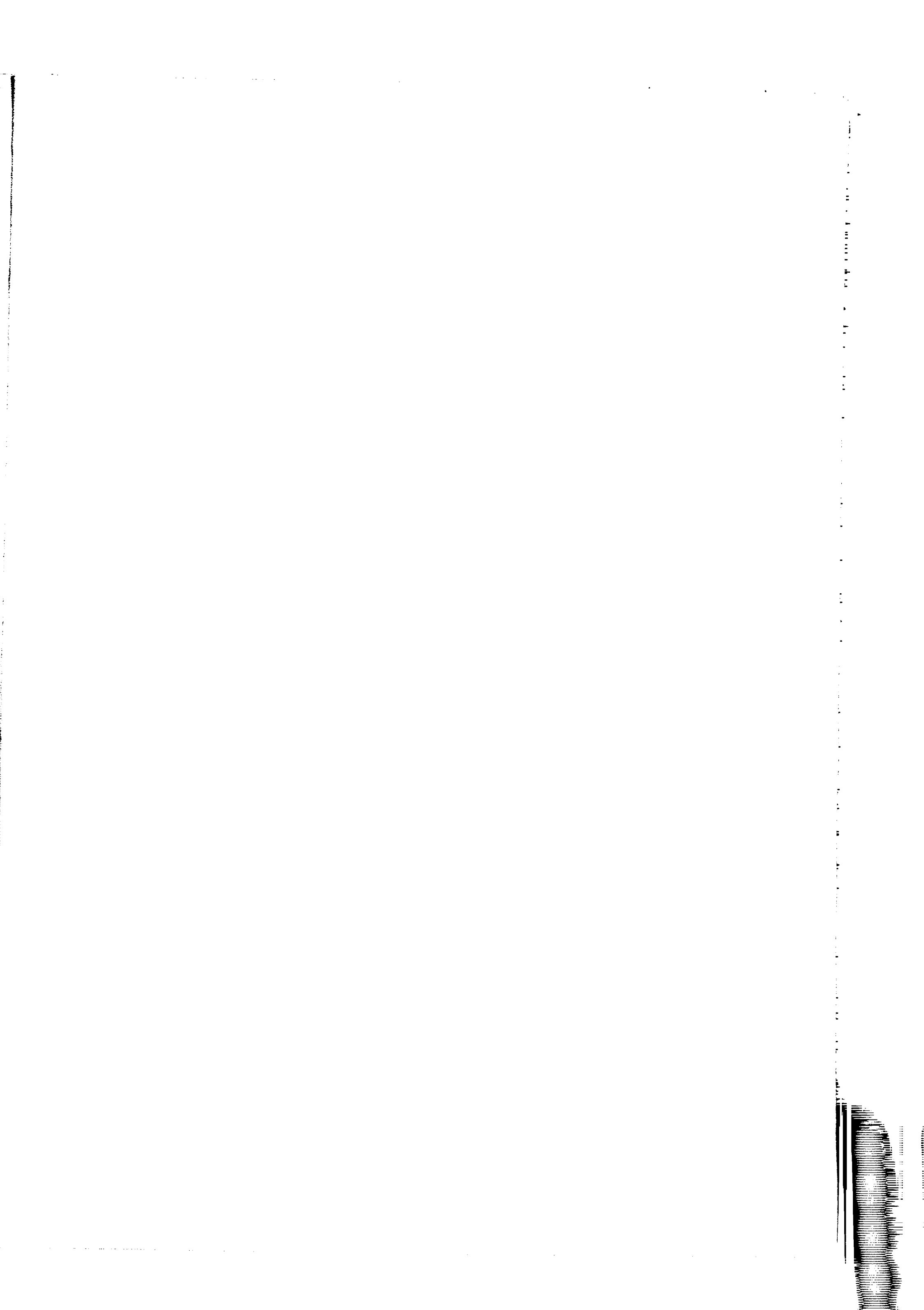

عملکرد اقتصاد کلان

برنامه عمرانی پنجم

وزیر
۲۴ آذر

سازمان برنامه و بودجه

ص ۴۴

۱) برای تهیه اسناد و مدارک
۲) برای تهیه اسناد و مدارک

در صورت نیاز به اسناد و مدارک

عملکرد اقتصاد کلان برنامه عمرانی پنجم

دفتر برنامه سنجی و اقتصاد عمومی

معاونت برنامه ریزی

انرداد ماه ۲۵۳۶

مهر و ماسه

12/32
20113

۱- مقدمه.

ارزیابی عملکرد برنامه عمرانی پنجم نشان میدهد که در مجموع این برنامه توانست اقتصاد ملی ما را بمرحله جدیدی از توسعه یافتگی برساند و طی دوره کوتاهی ایران موفق گردید درآمد سرانه خود را از ۵۰۰ دلار در سال ۲۵۳۱ به بیش از ۲۰۰۰ دلار در سال ۲۵۳۶ افزایش داده و عملاً از گروه کشورهای کم درآمد خارج گردد. در دوره برنامه پنجم افزایش قیمت‌های نفت و گاز و ازدیاد منابع مالی دولت موجب گردید که حجم اعتبارات عمرانی و در نتیجه میزان سرمایه‌گذاری‌های بخش‌های خصوصی و دولتی بسرعت افزایش ونهایتاً " پیشرفتهای همه‌جانبه‌ئی در کلیه زمینه‌ها به ویژه در فعالیتهای تولیدی، زیربنائی اجتماعی و رفاهی کشور ایجاد گردد. لکن در اثر این تحرک بی‌سابقه و بویژه بعلت عدم تعادل منابع مالی و غیرمالی برنامه و محدودیت ظرفیت جذب اقتصاد کشور اجرای برنامه با تنگناها و نارسائیهای نیز مواجه شد. عدم ثبات قیمت‌ها، افزایش شدید دستمزدها و حقوق و بطور کلی سطح درآمدها عدم تعادل‌های ناشی از آن، کمبود نیروی انسانی ماهر، فشار بر ظرفیت وارداتی و فیزیکی بندرها و بازوهای ارتباطی و حمل و نقل داخلی، کمبود مصالح ساختمانی و بالاخره ناکفائی تولید و بحران اخیر برق از جمله اهم مسائل و مشکلاتی است که اقتصاد کشور در طی اجرای برنامه پنجم با آن مواجه شده است.

بطور کلی برنامه پنجم در عین حالیکه از دیدگاه پیشرفت و توسعه اقتصادی دستاوردهای مهمی را برای اقتصاد ایران با بمان آورده این نکته را نیز بوضوح نشان داده است که برای حصول به رشد و توسعه متعادل اقتصادی نمیتوان صرفاً " به عامل منابع مالی و ارزی متکی بود، بلکه حفظ توازن بین عوامل مالی و غیرمالی شرط اصلی دستیابی به حداکثر رشد ممکن و مطلوب میباشد.

۲- تصویر کلی اقتصاد ایران در دوره ۳۶-۲۵۳۲

اقتصاد ایران در دوره ۳۶-۲۵۳۲ از رونقی خاص برخوردار بوده است. در طی این دوره افزایش حجم اعتبارات عمرانی و غیر عمرانی دولت همراه با تاءکید بر توسعه صنایع سنگین و اساسی و فعالیتهای زیربنائی شرایط مساعدی برای گسترش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی فراهم آورده بطوریکه مجموع سرمایه‌گذاریهای بخشهای دولتی و خصوصی ظرف سالهای ۳۵-۲۵۳۲ بقیمتهای ثابت بطور

متوسط از رشدی در حدود ۲۵ درصد برخوردار گردید و در نتیجه بخش اقتصاد غیر نفتی بارشدهی معادل ۱۵ درصد توسعه یافت.

تحرك بی سابقه کشور در این دوره و به ویژه توسعه سرمایه گذاریهای زیربنائی و طرحهای ساختمانی از یکطرف موجبات رشد سریع فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی رافراهم آورد و از طرف دیگر بعلت محدودیت منابع غیرمالي و کمبودهای نیروی انسانی و مواد اولیه باعث تنگناها و نارسانئی هائی که در اقتصاد کشور شد. گرایشهای شدید تورمی ناشی از عدم تعادل عرضه و تقاضا، افزایش سطح درآمد و عدم تعادل های ناشی از آن، فشار بر ظرفیتهای فیزیکی کشور نظیر بندرها، حمل و نقل داخلی ظرفیتهای تولیدی برق و خطوط انتقال نیرو، افزایش شدید اجاره بها، قیمت زمین و واحدهای مسکونی، افزایش نرخ مهاجرت روستائیان به شهرها، افزایش نابرابریهای موجود در توزیع درآمد شهری - روستائی و توزیع درآمدهای شخصی بطور کلی، نوسانات تولید و درآمد نفت ناشی از تحولات اقتصادی بازار جهانی نفت از مشخصهها و اختصاصات اساسی این دوره است.

در این شرایط دولت اقدامات همه جانبه ای برای رفع نارسانئها و مشکلات یاد شده و استفاده از امکانات موجود و ایجاد امکانات جدید بعمل آورد. مواردی چون استفاده هرچه بیشتر از تسهیلات بندری موجود از طریق دوبه کاری وغیره، گسترش ظرفیت بندری و شبکه حمل و نقل داخلی، تامین نیروی انسانی از بازارهای خارجی و تجهیز و تربیت نیروی کار داخلی سیاستهای محدود کننده مالی و پولی و کنترل مستقیم قیمتها از طریق مبارزه با گرانفروشی و اجحاف و احتکار از جمله سیاستهای است که در این زمینه اتخاذ شد است.

بطور کلی دوره ۳۶-۲۵۳۲ را میتوان به دو مرحله متمایز تقسیم نمود:

- در مرحله اول یعنی سالهای ۳۳-۲۵۳۲ با افزایش شدید درآمدهای نفت دولت حجم هزینههای عمرانی و جاری خود را بشدت افزایش داد و بدین ترتیب نیروی محرکه لازم را برای توسعه فعالیتهای بخش خصوصی ایجاد نمود. در طی این دو سال رشد هزینه های عمرانی دولت عملاً از ۲۲/۳ درصد به ۱۱۶/۳ درصد ارتقاء یافت. رشد هزینههای جاری دولت نیز ظرف همین مدت از ۳۹/۴ درصد در سال ۲۵۳۲ به ۱۳۰ درصد در سال ۲۵۳۳ افزایش یافت. همراه با این افزایش حجم پول نیز از رشد بالائی برخوردار گردید. رشد حجم پول از ۲۹/۱ درصد در سال ۲۵۳۲ به ۵۷/۱ درصد در سال ۲۵۳۳ ترقی نمود. مجموع این عوامل زمینه مساعدی را برای تحرك بیشتر بخش خصوصی فراهم آورد بطوریکه در طی مرحله مزبور رشد سرمایه گذاری این بخش حدود ۲۵ برابر شد و از ۵/۵ درصد

جدول ۱- تغییرات شاخص‌های عمده اقتصادی در دوره ۲۵۳۱ - ۳۵

رشد سالانه	رشد سالانه	رشد سالانه	رشد سالانه	۲۵۳۱	
۳۵-۳۴	۳۴-۳۳	۳۳-۳۲	۳۲-۳۱		
۳۹/۱	۴۱/۲	۵۷/۱	۲۹/۱	۳۹۹/۴	عرضه پول (میلیارد ریال)
۱۶/۶	۹/۹	۱۵/۵	۱۱/۲	۷۷/۹	شاخص خرده‌فروشی
۱۳/۵	۵/۳	۱۷/۰	۱۳/۴	۷۵/۴	شاخص عمده‌فروشی
۱۴/۰	۲۷/۷	۱۲۹/۷	۳۹/۴	۲۲۷/۳	هزینه‌های جاری دولت (میلیارد ریال)
۱۹/۴	۵۱/۱	۱۱۶/۳	۲۲/۳	۱۳۱/۸	هزینه‌های عمرانی (میلیارد ریال)
۱۳/۹	-۱۲/۳	-۶/۲	۸/۸	۱۳۳۳/۰	رشد ارزش افزوده بخش نفت (پس از حذف اثر رابطه مبادله) (میلیارد ریال)
۱۲/۱	۵۶/۷	۲۳/۰	۱۱/۱	۴۱۱/۲	سرمایه‌گذاری کل (میلیارد ریال)
۱۸/۶	۳۶/۶	۳۱/۴	۲۱/۱	۲۱۱/۸	سرمایه‌گذاری بخش دولتی (میلیارد ریال)
۴/۹	۸۶/۹	۱۲/۴	۰/۵	۱۹۹/۴	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی (میلیارد ریال)
+۴۳۴۷	+۲۹۳۲	+۸۵۲۹	+۳۵۲	-۱۶۵	خالص حساب جاری (میلیون دلار)

در سال ۲۵۳۲ به ۱۲/۴ درصد در سال ۲۵۳۳ افزایش یافت. در نتیجه گسترش حجم پول و پایه پولی شاخص قیمت‌های خرده فروشی و عمده فروشی بشدت افزایش و بترتیب از ۱۱/۲ درصد به ۱۵/۵ و از ۱۳/۴ درصد به ۱۷/۰ درصد رسیدند و این افزایش با توجه به ثبات نسبی قیمت‌ها در طی برنامه چهارم کاملاً استثنائی بود.

افزایش تقاضای بخش‌های دولتی و خصوصی و بروز فشارهای تورمی باعث افزایش شدید حجم وارزش واردات گردید بطوریکه خالص حساب جاری از ۸۵۲۹ میلیون دلار در سال ۲۵۳۳ (سال افزایش عواید نفت) به ۲۹۳۲ میلیون دلار در سال ۲۵۳۴ کاهش یافت (جدول ۱).
- در مرحله دوم یعنی سال‌های ۳۶-۲۵۳۴ همانطوریکه قبلاً "نیز مذکور افتاد دولت با اتخاذ تدابیر مالی و پولی و اقدام به کنترل مستقیم قیمت‌ها، افزایش کمک‌های مالی بمصرف کنندگان و استفاده هرچه بیشتر از امکانات فیزیکی موجود با اقدامات دامن‌داری برای کاهش فشارهای تورمی و بهبود وضع موازنه ارزی کشور بعمل آورد.

در طی سال‌های ۳۵-۲۵۳۴ رشد هزینه‌های جاری و عمرانی دولت کاهش و بترتیب به ۲۷/۷ درصد و ۱۴ درصد و ۱۱/۱ درصد و ۱۹/۴ درصد محدود گردید.

همراه با کاهش رشد هزینه‌های جاری و عمرانی رشد عرضه پول نیز از ۵۷/۱ درصد در سال ۲۵۳۳ به ۴۱/۴ درصد در سال ۳۴ و ۳۹/۱ درصد در سال ۳۵ تنزل نمود. بطوریکه از جدول ۱ برمی‌آید تا اثر اقدامات مزبور بنحو مشهودی موجبات کاهش رشد قیمت‌ها را در سال ۲۵۳۴ بطور خاص فراهم آورد و احتمالاً مانع از افزایش شدیدتر قیمت‌ها در سال ۲۵۳۵ و سال جاری گردید.
انتظار می‌رود که مجموعه اقدامات یاد شده موجب گردد که در سال ۲۵۳۶ (سال جاری) تعادل بیشتری در بسیاری از زمینه‌ها حاصل و رشد اقتصادی بصورت متعادل و منطقی‌تری ادامه یابد.

۳- عملکرد اقتصاد کلان در برنامه عمرانی پنجم.

بررسی عملکرد اقتصاد کلان در طی دوره برنامه عمرانی پنجم نشان می‌دهد که بررغم عدم تحقق رشد پیش‌بینی شده بخش نفت بمیزان ۵۱ درصد، اقتصاد ملی از دیدگاه کمی، کمابیش به هدف‌های پیش‌بینی شده برنامه دست یافته است در زیر باختصار مقایسه‌ی بین عملکرد بخش‌های تولیدی و مصارف نهائی با هدف‌های پیش‌بینی شده برنامه پنجم بعمل می‌آید.

جدول ۲ پیش‌بینی عملکرد بخش غیرنفتی اقتصاد کشور در طی برنامه عمرانی پنجم

عنوان	سال		رشد متوسط ۲۵۳۱-۳۵ قطعی	پیش‌بینی ۲۵۳۶ میلیارد ریال	عملکرد برنامه پنجم ۲۵۳۱-۳۶	پیش‌بینی برنامه پنجم
	۲۵۳۱ میلیارد ریال	۲۵۳۵ میلیارد ریال				
۱- کشاورزی	۲۷۱/۰	۳۴۴/۷	۶/۲	۳۶۱/۹	۶/۰	۷/۰
۲- صنایع و معادن	۳۳۳/۴	۶۵۳/۸	۱۸/۳	۷۴۹/۶	۱۷/۶	۱۸/۰
۳- خدمات	۶۲۹/۴	۱۰۱۵۸/۶	۱۶/۵	۱۰۳۰۵/۹	۱۵/۷	۱۶/۴
تولید ناخالص داخلی بدون نفت.	۱۰۲۳۳/۸	۲۰۱۵۷/۱	۱۵/۰	۲۰۴۱۷/۷	۱۴/۴	۱۵/۰

جدول ۳ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی به تفکیک فعالیت های اقتصادی

(به قیمت های ثابت ۲۵۲۳)

رشد متوسط ۲۵۲۲-۲۵ (%)	سهم	۲۵۲۵ میلیارد ریال	سهم	۲۵۳۱ میلیارد ریال	
۱۰/۰	%۵/۲	۵۱/۳	%۸/۵	۳۵/۰	کشاورزی
۲۸/۲	%۱۲/۰	۱۱۸/۲	%۱۰/۶	۴۳/۷	نفت و گاز
۲۶/۴	%۵۲/۲	۵۱۵/۲	%۴۹/۱	۲۰۱/۸	صنایع و معادن
۲۸/۴	%۱۶/۴	(۱۶۲/۱)	%۱۴/۵	(۵۹/۷)	صنعت و معدن
۳۲/۰	%۸/۵	(۸۳/۴)	%۶/۷	(۲۷/۵)	آب و برق
۲۳/۹	%۲۷/۳	(۲۶۹/۷)	%۲۷/۹	(۱۱۴/۶)	ساختمان
۲۳/۳	%۳۰/۶	۳۰۲/۴	%۳۱/۸	۱۳۰/۷	خدمات
۲۲/۹	%۱۵/۶	(۱۵۴/۳)	%۱۶/۵	(۶۷/۷)	حمل و نقل و ارتباطات
۲۳/۸	%۱۵/۰	(۱۴۸/۱)	%۱۵/۳	(۶۳/۰)	سایر خدمات
۲۴/۵	%۱۰۰	۹۸۷/۱	%۱۰۰/۰	۴۱۱/۲	جمع

جدول ۴ - تغییرات ارزش افزوده و سهم بخشهای عمده اقتصادی در دوره ۲۵۳۱-۳۵

رشد متوسط ۳۲-۳۵	سهم در تولید ناخالص داخلی بدون نفت (%)	۲۵۳۵ میلیارد ریال	سهم در تولید ناخالص داخلی بدون نفت (%)	۲۵۳۱ میلیارد ریال	عنوان
۶/۲	۱۶/۰	۳۴۴/۷	۲۲/۰	۲۷۱/۰	کشاورزی
۱۸/۳	۳۰/۳	۶۵۳/۸	۲۷/۰	۳۳۳/۴	صنایع و معادن
۱۶/۸	۱۹/۴	۴۱۸/۱	۱۸/۲	۲۲۴/۸	صنعت و معدن
۲۲/۰	۹/۴	۲۰۲/۳	۷/۴	۹۱/۴	ساختمان
۱۵/۰	۱/۵	۳۳/۴	۱/۴	۱۷/۲	آب و برق
۱۶/۵	۵۳/۷	۱۰۱۵۸/۶	۵۱/۰	۶۲۹/۴	خدمات
۲۰/۸	۶/۴	۱۳۸/۴	۵/۳	۶۵/۱	حمل و نقل
۱۶/۰	۴۷/۳	۱۰۲۰/۲	۴۵/۷	۵۶۴/۳	سایر خدمات
					تولید ناخالص داخلی بدون نفت .
۱۵/۰	۱۰۰	۲۰۱۵۷/۱	۱۰۰/۰	۱۰۲۳۳/۸	

۳-۱- ارزش افزوده در بخشهای عمده فعالیت اقتصادی.

در جدول ۲ ارزش افزوده بخشهای تولیدی ارائه شده و مقایسه کمی بین پیش‌بینی های برنامه و عملکرد رشد بخشهای مزبور بعمل آمده است. ارقام قطعی مربوط به رشد متوسط سرمایه‌گذاری در بخشهای عمده تولیدی در جدول ۳ منعکس شده است. بطوریکه ملاحظه خواهد شد در طی سالهای برنامه پنجم، فعالیت بخش غیرنفتی اقتصاد بطور متوسط از رشد سریع و مداومی برخوردار بوده و بطور کلی مرتباً "بسرعت" رشد این فعالیتها افزوده شده است. رشد ارزش افزوده بخش نفت، بعلت نوسانات بازار بین‌المللی نفت، با پیش‌بینی برنامه پنجم بمیزان ۵۱ درصد (صرفنظر از اثر رابطه مبادله) منطبق نگردیده است. تولید ناخالص داخلی بدون نفت در طی سالهای ۲۵۳۱-۳۵ بطور متوسط با رشدی معادل ۱۵ درصد افزایش و از این دیدگاه کاملاً "درصد افزایش با هدف کمی برنامه انطباق" داشته است.

الف - کشاورزی.

بطوریکه ارقام قطعی سالهای ۲۵۳۱-۳۵ نشان میدهد رشد بخش کشاورزی به قیمتهای ثابت ۲۵۳۳ برابر ۲/۶ درصد بوده و بمیزان ۸/۵ درصد از رشد پیش‌بینی شده این بخش در برنامه پنجم کمتر بوده است. بموجب برآوردهای مقدماتی رشد متوسط این بخش در دوره ۲۵۳۲-۳۶ معادل ۶ درصد خواهد بود. در طی اجرای برنامه عمرانی پنجم بعلت رشد سریع درآمدها و بالارفتن سطح زندگی و در نتیجه افزایش تقاضا برای محصولات غذایی و مواد خام کشاورزی قیمت این مواد از یکطرف و واردات آن از طرف دیگر افزایش یافت. در طی دوره برنامه دولت با اجرای طرحهای وسیع و اقدامات تشویقی در جهت سرمایه‌گذاری بیشتر در کشاورزی (مانند کمکهای بلاعوض و تضمین حداقل قیمت خرید پارهای از محصولات کشاورزی) شرایط لازم را برای توسعه این بخش تمهید نمود.

با وجود این در اثر رشد سریعتر بخشهای صنایع و معادن و خدمات سهم این بخش در تولیدات بخش غیرنفتی اقتصاد بقیمتهای ثابت از ۲۲ درصد در سال ۲۵۳۱ به ۱۶ درصد در سال ۲۵۳۵ کاهش یافت (جدول ۴). بطوریکه ارقام جدول ۳ نشان میدهد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی در بخش کشاورزی در طی دوره ۲۵۳۲-۳۵ از رشد متوسطی معادل ۱۰ درصد

برخوردارو سهم سرمایه‌گذاری این بخش در کل سرمایه‌گذاری کشور بقیمت‌های ثابت از ۸/۵ درصد در سال ۲۵۳۱ به ۵/۲ درصد در سال ۲۵۳۵ کاهش یافت.

ب - صنایع و معادن.

در طی سالهای ۳۵-۲۵۳۲ فعالیت‌های صنعتی و ساختمانی با آهنگی سریع افزایش یافت و رشد گروه صنعتی در این دوره به ۱۸/۳ درصد بالغ گردید. با توجه به پیش‌بینی عملکرد سال جاری در این مورد پیش‌بینی میشود که عملکرد برنامه عمرانی پنجم در این بخش از دیدگاه کمی، کاملاً در حدود رشد پیش‌بینی شده برنامه باشد. در طی این برنامه دولت اقدامات بنیانی و دامنه‌داری در جهت ایجاد و توسعه ظرفیت تولیدی صنایع اساسی به عمل آورده است. در طی سالهای ۳۵-۲۵۳۱ میزان سرمایه‌گذاری در این بخش از رشدی برابر با ۲۶/۴ درصد برخوردار و از ۲۰۱/۸ میلیارد ریال در سال ۲۵۳۱ به ۵۱۵/۲ میلیارد ریال در سال ۲۵۳۵ افزایش یافته و سهم ارزش افزوده این بخش از ۲۷ درصد در سال ۲۵۳۱ به ۳۰/۳ درصد در سال ۲۵۳۵ بالغ گردیده است.

در دوره برنامه عمرانی پنجم افزایش درآمدها، توسعه شهرنشینی و متعاقب آن ازدیاد تقاضای مسکن موجبات افزایش شدید سرمایه‌گذاری را در بخش ساختمان فراهم آورده است. این امر باعث شده است که مشکلات و کمبودهای متعددی در زمینه تأمین مصالح ساختمانی و نیروی انسانی و غیره در این بخش پدید آید. بطوریکه علیرغم کوششهای دولت دائر بر رفع موانع مذکور هنوز عرضه مسکن جوابگوی تقاضای این بخش نیست. معذالک اقداماتی که دولت در جهت افزایش تولید مصالح ساختمانی و اجرای طرحهای شهرک سازی و بالاخره تدوین قوانین ناظر باین مسائل اتخاذ کرده و به ویژه صدور فرمان اخیر همایونی برای جلوگیری از احتکار واحدهای ساخته شده مسکونی، اصلاح قوانین اجاره و سیاستهای جدید پولی در این زمینه تا حدود زیادی در بهبود وضع مسکن و ایجاد تعادل بیشتر بین عرضه و تقاضا لاقلاً در آینده تأثیر خواهد گذارد.

در دوره برنامه، فعالیت ساختمانی چه در بخش خصوصی و چه در بخش دولتی از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار گردید، بطوریکه رشد سرمایه‌گذاری و ارزش افزوده در بخش ساختمان در چهار سال اول اجرای برنامه بقیمت ثابت بترتیب حدود ۲۴/۵ درصد و ۲۲

درصد بوده است.

در طی سالهای ۳۵-۲۵۳۲ رشد بخش آب و برق بطور متوسط برابر با ۱۸ درصد بوده و سهم آن در تولید ناخالص داخلی بدون نفت در حدود ۱/۵ درصد ثابت باقیمانده است. میزان سرمایه‌گذاری در این بخش در طی همین دوره از رشدی معادل ۳۲ درصد برخوردار و از ۲۷/۵ میلیارد ریال در سال ۲۵۳۱ به ۸۳/۴ میلیارد ریال در سال ۲۵۳۵ افزایش یافته است.

رشد تولید نیروی برق در چهار سال اول اجرای برنامه پنجم بطور متوسط برابر با ۲۰ درصد بوده و تولید برق از ۶۸۷۰ ژگاوات ساعت در سال ۲۵۳۱ به ۱۴۲۱۱ ژگاوات ساعت در سال ۲۵۳۵ افزایش یافته است.

با وجود این طی دو سال گذشته و بویژه در سال جاری اقتصاد کشور با مشکل کمبود نیروی برق مواجه گردیده است. علت این کمبود را اساساً باید در عواملی چون عدم تطابق رشد مصرف و رشد گسترش ظرفیت قابل استفاده نیروی برق، پائین بودن درصد ذخیره، از کار افتادن برخی از نیروگاهها، مشکلات مربوط به انتقال نیرو، پائین بودن سطح نگهداشت نیروگاهها و مشکلات نیروی انسانی و غیره جستجو نمود.

پ - خدمات.

بطوریکه آمار قطعی سالهای ۳۵-۲۵۳۲ نشان میدهد رشد متوسط این بخش در چهار سال اول اجرای برنامه پنجم معادل ۱۶/۵ درصد است که کاملاً با رقم ۱۶/۴ درصد رشد پیش‌بینی شده برنامه مطابقت دارد. با توجه به برآورد عملکرد این بخش در سال جاری پیش‌بینی میشود که رشد متوسط این بخش در طی برنامه به ۱۵/۷ درصد بالغ گردد. سهم ارزش افزوده این بخش در دوره ۳۵-۲۵۳۲ افزایش و از ۴۵/۷ درصد به ۴۷/۳ درصد رسیده است در طی چهار سال اول اجرای برنامه میزان سرمایه‌گذاری در این بخش بشدت ارتقاء یافته و بطور متوسط بقیتمت‌های ثابت از رشدی معادل ۲۳/۳ درصد برخوردار بوده است. در گروه خدمات بخش حمل و نقل و ارتباطات در طی دوره ۳۵-۲۵۳۲ بعلاوه افزایش شدید واردات و توسعه فعالیت‌های اقتصادی از رشد متوسطی برابر با ۲۰/۸ درصد برخوردار گردیده است.

یکی از ابعاد مهم تخصیص منابع مالی، توزیع این منابع به مصارف جاری و سرمایه‌گذاری است زیرا قاعدتا " هر قدر مصارف جاری حقیقی افزایش یابد به همان میزان از پس‌اندازهای حقیقی و در نتیجه سرمایه‌گذاری ثابت کاسته می‌شود. این مشکل در کشورهای نفت‌خیز منجمله ایران در گذشته و بویژه در دوره برنامه پنجم وجود نداشته است زیرا در طی این برنامه بعلت منابع مالی خارجی ناشی از نفت عملاً " انتخاب بین دو عامل پس‌انداز و مصرف لااقل بشدت و اهمیتی که در سایر کشورها مطرح است وجود نداشته و بادتستری بمنابع مزبور افزایش هر دو عامل یعنی مصرف و سرمایه‌گذاری در عین حال میسر بوده است.

باتوجه بشرايط اخير بازار بين‌المللی نفت و تحولات بخش نفت در یکی دو سال آخر برنامه پنجم و بخصوص از دیدگاه بلندمدت مصالح اقتصادی کشور ایجاب مینماید که بتدریج فرآیند تجهیز منابع داخلی در بخشهای خصوصی و دولتی برای پس‌انداز و سرمایه‌گذاری تقویت گردیده تا اقتصاد ایران بتواند با کاهش تدریجی جریان مالی ناشی از نفت از وابستگی خود باین بخش کاسته و احتیاجات سرمایه‌گذاری خود را از طریق پس‌اندازهای بخشهای خصوصی و دولتی تأمین سازد

بطور خلاصه جامعه مصرفی فعلی باید خود را بسرعت بجامعه‌ی پس‌اندازکننده و سرمایه‌گذار تبدیل نماید. انجام دادن این مهم از یکسو مشروط به استفاده صحیح و هماهنگ از وسائل و سیاستهای پولی اعتباری و مالی است و از سوی دیگر منوط به توسعه امکانات و انگیزه‌های سرمایه‌گذاری در داخل کشور است.

نکته‌ای که ذکر آن از دیدگاه سیاستهای آتی خالی از فایده نیست مساله صرفه‌جویی ارزی و تخصیص مطلوب منابع ارزی در جهت تأمین هدفهای فوق است در واقع تا زمان قطع کامل جریان مالی و ارزی ناشی از نفت تعیین اولویتهای ارزی و تخصیص هرچه مطلوبتر منابع ارزی کشور از یکسو و توسعه منابع ارزی جدید از سوی دیگر باید در سرلوحه اقدامات و برنامه‌ریزیهای آینده قرار گیرد.

در زیر عملکرد برنامه پنجم در زمینه مصرف و سرمایه‌گذاری در برنامه پنجم در مقایسه با هدف های این برنامه مطرح خواهد شد.

الف - عملکرد مصرف و سرمایه‌گذاری.

بطوریکه جدول ۵ نشان می‌دهد بر رغم عدم تحقق پیش‌بینی‌های مربوط به عواید حاصل از نفت در برنامه پنجم و اقدامات محدود کننده مالی و پولی دولت در طی سالهای آخر اجرای برنامه، پیش‌بینی عملکرد مصرف و سرمایه‌گذاری کشور در بخشهای خصوصی و دولتی به پیش‌بینی‌های اصلی برنامه کاملاً نزدیک خواهد بود.

بطوریکه پیش‌بینی عملکرد برنامه پنجم حاکی است رشد هزینه‌های مصرفی در دوره ۳۶-۲۵ معادل تقریباً "۱۶ درصد و رشد سرمایه‌گذاری در طی همین دوره به حدود ۲۵ درصد بالغ خواهد شد. رشد متوسط سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در دوره برنامه پنجم عملاً "در حدود ۵ درصد بیش از پیش‌بینی برنامه بوده و به ۲۳ درصد خواهد رسید.

ب - تغییرات سهم بخشهای عمده سرمایه‌گذاری در برنامه پنجم.

تغییرات سرمایه‌گذاری و سهم بخشهای عمده سرمایه‌گذاری در دوره ۳۵-۲۵۳۲ در

جدول ۶ منعکس است. از مشاهدات این جدول نتایج زیر حاصل میگردد:

- سهم سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در کل سرمایه‌گذاری در طی دوره مورد نظر کاهش و از حدود ۴۹ درصد به حدود ۴۵ درصد تقلیل یافته است.

- سهم سرمایه‌گذاری در ماشین آلات نسبت به کل سرمایه‌گذاری در فاصله چهار سال اول اجرای برنامه عملاً "افزایش و از ۳۴ درصد به ۳۸ درصد رسیده است.

- سهم سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ماشین آلات در دوره برنامه از ۶۹ درصد به ۶۱ درصد تقلیل یافته است.

- سهم سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ساختمان از ۳۸ درصد در سال ۲۵۳۱ به حدود ۳۵ درصد در سال ۲۵۳۵ تقلیل یافته است.

بطور کلی مشاهدات فوق نشان می‌دهد که در سنوات اخیر نسبت بسال آغاز اجرای برنامه رغبت سرمایه‌گذاران بخش خصوصی بسرمایه‌گذاری کاهش یافته است و در مورد سرمایه‌گذاری کل در ماشین آلات در طی برنامه تاءکید بیشتری بعمل آمده است.

جدول ۵ مقایسه پیش‌بینی و عملکرد برنامه عمرانی پنجم از دیدگاه مصارف نهائی

(ارقام به میلیارد ریال - قیمت‌های ثابت ۲۵۳۳)

پیش‌بینی برنامه پنجم (%)	عملکرد برنامه پنجم	پیش‌بینی ۲۵۳۶	نرخ‌رشد متوسط ۳۱-۳۵ (%)	۱۳۵۵	۲۵۳۱	
۱۹/۳	۱۵/۸	۲۵۶۱/۵	۱۶/۱	۲۲۳۹/۵	۱۲۳۲/۱	هزینه‌های مصرفی
(۱۵/۴)	(۱۲/۷)	۱۵۷۶/۵	(۱۳/۹)	۱۴۵۹/۸	۸۶۷/۹	بخش خصوصی
(۲۷/۳)	(۲۲/۰)	۹۸۵/۰	(۲۱/۰)	۷۷۹/۷	۳۶۴/۲	بخش دولتی
۲۹/۷	۲۴/۴	۱۲۲۶/۱	۲۴/۵	۹۸۷/۱	۴۱۱/۲	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی.
(۱۷/۷)	(۲۲/۵)	۵۴۹/۹	(۲۲/۰)	۴۴۱/۶	۱۹۹/۴	بخش خصوصی
(۳۸/۱)	(۲۶/۱)	۶۷۶/۲	(۲۶/۷)	۵۴۵/۵	۲۱۱/۸	بخش دولتی
۲۵/۹	۲۰/۰	۳۹۶۷/۲	۲۳/۶	۳۷۲۲/۰	۱۵۹۴/۷	درآمد ناخالص ملی
۲/۹	۲/۷	۳۴/۵	۲/۷	۳۳/۶	۳۰/۲	جمعیت
۲۲/۳	۱۶/۸	۱۱۴۹۹۱	۲۰/۳	۱۱۰۷۷۴	۵۲۸۰۴	درآمد ناخالص ملی سرانه

جدول تغییرات سرمایه‌گذاری و سهم بخش‌های عمده سرمایه‌گذاری در

دوره ۳۵-۲۵۳۱

رشد ۳۱-۳۵ %	سهم		۲۵۳۵	۲۵۳۱	
	۲۵۳۵ %	۲۵۳۱ %	میلیارد ریال	میلیارد ریال	
۲۴/۵	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۹۸۷/۱	۴۱۱/۲	کل سرمایه‌گذاری
۲۲/۰	۴۴/۷	۴۸/۵	۴۴۱/۶	۱۹۹/۴	خصوصی
۲۶/۷	۵۵/۳	۵۱/۵	۵۴۵/۵	۲۱۱/۸	دولتی
۲۴/۵	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۹۸۷/۱	۴۱۱/۲	کل سرمایه‌گذاری
۲۷/۹	۳۸/۰	۳۴/۱	۳۷۵/۱	۱۴۰/۱	ماشین‌آلات
۲۲/۶	۶۲/۰	۶۵/۹	۶۱۲/۰	۲۷۱/۱	ساختمان
۲۷/۹	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۷۵/۱	۱۴۰/۱	ماشین‌آلات
۲۴/۲	۶۱/۲	۶۸/۸	۲۲۹/۵	۹۶/۴	خصوصی
۳۵/۱	۳۸/۸	۳۱/۲	۱۴۵/۶	۴۳/۷	دولتی
۲۲/۶	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۶۱۲/۰	۲۷۱/۱	ساختمان
۱۹/۸	۳۴/۶	۳۸/۰	۲۱۲/۱	۱۰۳/۰	خصوصی
۲۴/۲	۶۵/۴	۶۲/۰	۳۹۹/۹	۱۶۸/۱	دولتی

۴-۱- منابع دولت.

در جدول ۷ اقلام عمده منابع دولت شامل نفت و گاز، مالیاتهای مستقیم، مالیات های غیرمستقیم و سایر درآمدها منعکس گردیده است.

بر اساس پیش بینی های برنامه پنجم جمع دریافت های مربوط به اقلام عمده برابر ۸۰۹۶/۵ میلیارد ریال برآورد گردیده است. بطوریکه پیش بینی عملکرد برنامه نشان میدهد، جمع اقلام دریافتی مزبور در طی دوره برنامه عملاً " به ۷۱۲۰/۵ میلیارد ریال بالغ خواهد گردید که معادل ۸۷ درصد پیش بینی برنامه است. عامل اساسی این اختلاف در پیش بینی و عملکرد باید در مساله عدم تحقق پیش بینی مربوط به درآمد حاصل از نفت و گاز جستجو نمود. در مورد اخیر درصد تحقق برابر ۸۳/۴ درصد برآورد شده است. افزایش سهم درآمد های مالیاتی و به ویژه افزایش سهم مالیاتهای مستقیم از طرفی ناشی از عدم تحقق پیش بینی مربوط به عواید حاصل از نفت و از جانب دیگر امکاناً " معلول رشد عمومی درآمد افراد و شرکت ها در طی برنامه مورد نظر است.

۴-۲- مخارج دولت.

در جدول ۸ اقلام عمده مخارج دولت شامل هزینه های جاری و سرمایه گذاری ثابت انعکاس یافته است.

در این مورد بطوریکه ملاحظه میشود علیرغم اجرای سیاستهای محدود کننده مالی دولت در سالهای آخر برنامه پنجم جمع اقلام عمده هزینه ها عملاً بمیزان ۱۳ درصد و هزینه های جاری عملاً " بمقدار ۲۸ درصد بیش از پیش بینی های اولیه برنامه پنجم بوده است برعکس سرمایه گذاری ثابت در طی دوره اجرای برنامه عملاً " در حدود ۷ درصد کمتر از پیش بینی برنامه در این زمینه است. بدین ترتیب در مجموع برنامه ترکیب هزینه های قطعی دولت جنبه تورمی داشته است. علت اصلی این موضوع اساساً " در افزایش شدید هزینه های جاری در ابتدای اجرای برنامه پنجم (و به ویژه پس از افزایش عواید نفت) بوده است.

جدول ۷ مقایسه عملکرد و پیش‌بینی برنامه عمرانی پنجم - دریافت‌های دولت

درصد تحقق	پیش‌بینی برنامه پنجم		عملکرد برنامه پنجم*		
	سهام (درصد)	میلیارد ریال	سهام (درصد)	میلیارد ریال	
۸۳/۴	۸۱/۹	۶۶۲۸/۵	۷۷/۶	۵۵۲۸/۳	نفت و گاز
۱۲۲/۹	۶/۸	۵۴۷/۰	۹/۴	۶۷۲/۲	مالیات‌های مستقیم
۹۶/۶	۸/۳	۶۶۸/۰	۹/۱	۶۴۵/۰	مالیات‌های غیرمستقیم
۱۰۸/۷	۳/۱	۲۵۳/۰	۳/۹	۲۷۵/۰	سایر درآمدها
۸۷/۹	۱۰۰/۰	۸۰۹۶/۵	۱۰۰/۰	۷۱۲۰/۵	جمع

* پیش‌بینی عملکرد سال ۲۵۳۶ بر اساس ارقام قانون بودجه مبتنی است.

جدول ۸ مقایسه عملکرد و پیش بینی برنامه عمرانی پنجم - پرداختهای دولت

درصد تحقق	عملکرد برنامه پنجم		پیش بینی برنامه پنجم		
	سهام درصد	میلیارد ریال	سهام درصد	میلیارد ریال	
۱۲۸/۰	۶۳/۶	۴۳۴۱/۸	۵۶/۰	۳۳۹۳/۳	هزینه های جاری
۹۳/۳	۳۶/۴	۲۴۸۹/۰	۴۴/۰	۲۶۶۸/۵	سرمایه گذاری ثابت
۱۱۲/۷	۱۰۰/۰	۶۸۳۰/۸	۱۰۰/۰	۶۰۶۱/۸	جمع

جدول ۹ مقایسه پیش‌بینی و عملکرد و تشکیل سرمایه ثابت در دوره ۲۵۳۶ - ۲۵۳۲

(ارقام - میلیارد ریال)

درصد تحقق	پیش‌بینی عملکرد برنامه پنجم	پیش‌بینی برنامه پنجم	
۷۷/۸	۲۹۶	۲۸۰/۵۶	۱- امور عمومی
۱۱۱/۵	۳۰	۲۶/۹	ارتباطات جمعی
۷۹/۶	۲۵۴	۳۱۹/۰	ساختمانها و تاسیسات دولتی
۳۴/۶	۱۲	۳۴/۶۶	سایر
۸۸/۴	۴۸۹	۵۵۳/۰۲	امور اجتماعی
۹۳/۰	۱۱۸	۱۲۶/۷۷	آموزش و پرورش
۱۰۹/۹	۱۰	۹/۱	فرهنگ و هنر
۶۶/۶	۲۸	۴۲/۰۵	بهداشت، درمان و تغذیه
۷۷/۸	۷	۹/۰	تأمین و رفاه اجتماعی
۱۱۳/۳	۱۷	۱۵/۰	امور جوانان
۱۲۸/۹	۵۸	۴۵/۰	عمران شهری
۴۱/۷	۲۵	۶۰/۰	عمران روستائی
۹۶/۵	۲۲۲	۲۳۰/۰	مسکن
۳۲/۸	۲	۶/۱	محیط زیست
۲۰	۲	۱۰/۰	عملیات چند منظوره توسعه نواحی
۹۷/۵	۱۶۹۲	۱۷۳۴/۹۳	امور اقتصادی
۸۹/۹	۱۵۰	۱۶۶/۸۵	کشاورزی و منابع طبیعی
۹۰/۳	۱۴۲	۱۵۷/۲۴	منابع آب
۱۵۰/۸	۳۶۲	۲۴۰/۰	برق
۱۳۶/۸	۳۴۵	۲۵۲/۱۴	صنایع
۵۸/۹	۱۹۶	۳۳۳/۰	نفت
۱۲۳/۵	۶۳	۵۱/۰	گاز
۱۰۸/۹	۶۷	۶۱/۵	معادن
۷۱/۵	۲۸۶	۴۰۰/۰	حمل و نقل و ارتباطات
۱۰۵/۶	۷۰	۶۶/۳	پست و مخابرات
۱۰۰۰	۱	۰/۱	بازرگانی
۱۴۷/۱	۱۰	۶/۸	جهانگردی
۹۳/۳	۲۴۸۹	۲۶۶۸/۵۱	جمع

۵- قیمت هادر برنامه عمرانی پنجم.

صرفنظر از تنگناهای فیزیکی و نیروی انسانی، یکی دیگر از ویژگیهای اساسی برنامه عمرانی پنجم رشد سریع قیمت‌ها و مساله تورم بود که بخصوص پس از افزایش عواید نفت و افزایش تقاضای بخش‌های خصوصی و عمومی بصورت یک مشکل اساسی نمایان گردید. با وجودیکه در طی برنامه چهارم و لااقل تا یکی دو سال آخر این برنامه قیمت‌ها از ثبات نسبی برخوردار بود در طی اجرای برنامه پنجم بعلت عدم تعادل شدید منابع مالی و غیر مالی کوششهای دولت برای توسعه و رشد سریع اقتصادی بعضاً " در افزایش قیمت‌ها منعکس و تا حدودی آثار مطلوب رشد بواسطه آثار نامطلوب تورم و رشد سریع قیمت‌ها خنثی گردید.

تورم گذشته از اثرات مستقیمی که بر کاهش رشد حقیقی میگذارد متضمن آثار جنبی نامطلوبی نیز در توزیع درآمد، موازنه پرداختها، ایجاد محیط عدم اطمینان برای سرمایه‌گذاران خصوصی و تشویق فعالیتهای غیر مولد و غیره میباشد که بنوبه خود ضمن ایجاد مشکلات مالی برای دولت باعث اتلاف هرچه بیشتر منابع حقیقی کشور نیز میگردد.

۵-۱- بررسی تغییرات شاخصهای مهم قیمت در دوره ۳۶-۲۵۳۲.

در جدول ۱۰ تغییرات سالانه شاخصهای مهم قیمت و رشد متوسط آن در دوره ۳۵-۲۵۳۲ نشان داده شده است. بطوریکه ملاحظه میگردد رشد متوسط شاخصهای ضمنی، عمده فروشی و خرده فروشی در طی چهار سال اول اجرای برنامه پنجم به ترتیب ۱۲/۹ و ۱۲/۲ و ۱۳/۲ درصد بوده است. با افزایش شدید هزینههای جاری و عمرانی دولت و مآلاً " ازدیاد سریع حجم پول و پایه پولی کشور در سال ۲۵۳۳ رشد شاخصهای مزبور نیز به حد اکثر خود بالغ گردیده و به ترتیب به ۲۴/۲ درصد، ۱۷/۰ درصد و ۱۵/۵ درصد رسید. در این شرایط دولت با اتخاذ سیاستهای انقباضی مالی و پولی، کنترل مستقیم قیمت‌ها و مبارزه با اجحاف و گرانفروشی و احتکار و نیز اعطای کمک مالی به مصرف کنندگان از طریق سیاست وارداتی برای تخفیف نرخ تورم و رشد سریع قیمت‌ها اقدام نمود و بطوریکه ارقام مربوط به سال ۲۵۳۴ در این زمینه نشان میدهد تدابیر و سیاستهای دولت در این سال در کاهش درصد افزایش قیمت‌ها عملاً " با موفقیت مواجه و از رشد قیمت‌ها کاسته است. بررسی عملکرد تورم در سال ۲۵۳۵ حاکی از اینستکه نرخ تورم مجدداً " در این سال افزایش و

درصد تغییرات شاخصهای قیمت، بترتیب برابر ۱۳/۵، ۱۶/۶ و ۱۳/۵ درصد بوده است.

اگرچه در سال مزبور سیاستهای پولی و اعتباری در جهت تحدید نقدینگی بخش خصوصی بوده است لکن رشد حجم پول (بمعنی محدود کلمه) و پایه پولی کشور به ترتیب برابر ۲۵/۱ و ۳۶/۹ درصد بوده که نسبت به سال قبل بترتیب ۴/۰ و ۱/۰ درصد افزایش یافته است.

افزایش پایه پولی ناشی از افزایش خالص بدهی بانکها به بانک مرکزی (کاهش نسبت حقیقی سپرده قانونی) و گسترش اعتبارات بانکی و حجم پول بوده است. بطوریکه خالص بدهی بانکها ظرف سالهای ۲۵۳۳-۳۵ بترتیب از رشدی معادل ۲۱/۲- درصد و ۷/۲ درصد برخوردار بوده و از ۲۲۱/۷ میلیارد ریال سپرده قانونی در سال ۲۵۳۵ مبلغ ۱۵۰ میلیارد ریال آن به سیستم بانکی برگشت داده شده است. از طرف دیگر تبدیل درآمدهای ارزی حاصل از نفت به ریال نیز به گسترش بیشتر اسکناس و مسکوک در جریان کمک نموده است. بنابراین ناهماهنگیهای موجود در اجرای سیاست پولی در سال مورد نظر عملاً "به تضعیف تاءثیر سیاستهای انقباضی پولی و اعتباری منجر گردیده و نهایتاً" باعث افزایش مجدد نرخ رشد تورم و درصد افزایش قیمتها شده است. گذشته از این چه در سال گذشته و چه در سال جاری از حدت و شدت اقدامات مستقیم دولت در مورد کنترل قیمتها و نظارت بر نرخها کاسته شده و تعیین قیمتها تا حدود زیادی به نیروهای بازار و تعادل عرضه و تقاضا واگذار گردیده است.

رشد شاخص عمده فروشی در سه ماهه اول سال ۲۵۳۶ نسبت به سه ماهه اول سال ۲۵۳۵ معادل ۲۰ درصد و نسبت به سه ماهه چهارم سال اخیر ۴/۶ درصد بوده است. رشد شاخص هزینه زندگی در سه ماهه اول سال ۲۵۳۶ نسبت به سه ماهه مشابه سال قبل ۲۹/۱ درصد و نسبت به سه ماهه آخر سال ۲۵۳۵ برابر ۹/۴ درصد تغییر نموده است.

۵-۲- علل تورم در برنامه پنجم.

بطوریکه ملاحظه گردید عامل اصلی تورم و افزایش قیمتها در برنامه عمرانی پنجم در حقیقت وجود تقاضای اضافی در اقتصاد کشور بوده است. اجرای سیاستهای انبساطی مالی دولت در ابتدای دوره برنامه پنجم و افزایش حجم پول و پایه پولی از یک طرف و محدودیت ظرفیت عرضه داخلی همراه با کمبودها و تنگناهای فیزیکی موجود شرایط مساعدی را برای رشد سریع قیمتها در طی این برنامه فراهم نمود. بطوریکه بر رغم تدابیر

تحدید کننده مالی و پولی دولت که از اواسط دوره اجرای این برنامه آغاز گردید نرخ رشد شاخص‌های عمده قیمت در سال گذشته بین حدود ۱۳ تا ۱۷ درصد در نوسان بوده و اقتصاد کشور همچنان با مشکل تورم و گرایشهای تورمی مواجه است.

عامل مهم دیگری که در افزایش قیمت در طی این برنامه مؤثر بوده مشکل تورم جهانی است که بخصوص با افزایش شدید واردات در سالهای ۳۵-۲۵۳۲ و در سال جاری مرتباً از اهمیت بیشتری برخوردار گردیده است. طبیعی است که در سیر تورمی اقتصاد کشور در برنامه پنجم عوامل دیگری چون افزایش شدید سطح دستمزدها و حقوق، افزایش کرایه مسکن و غیره نیز دخالت داشته‌اند. لکن باید توجه داشت که سازه‌های مزبور بیشتر معلول شرایط تورمی اقتصاد کشور بوده‌اند تا علت آن. در حقیقت تورم در برنامه پنجم از طرف تقاضا شروع شده و دامنه آن با توجه به افزایش قیمت‌های جهانی و احتیاجات وارداتی کشور در سالهای اخیر مرتباً گسترش بیشتری یافته است.

روی این اصل سیاستها و چاره‌جویی‌هایی که دولت در طی برنامه پنجم در زمینه کاهش تورم و کنترل قیمت‌ها بمرور اجرا گذارده صرف‌نظر از اقدامات محدود کننده مالی و پولی که طبعاً در جهت صحیح و برای کاهش تقاضای اضافی بوده است غالباً جنبه کوتاه مدت داشته و صرفاً می‌توانسته است بصورت مسکن عمل نموده و مسأله افزایش قیمت‌ها را بطور موقتی تا حدودی تخفیف دهد. من باب مثال اقدامات دولت در جهت کنترل مستقیم قیمت‌ها و نظارت بر نرخها علی‌رغم نتایج مثبت آن از جهت تحدید نرخ تورم در سال ۲۵۳۴، بواسطه آثار نامطلوب آن بر عرضه کالاها و خدمات در بلندمدت و مشکلات حقوقی و اجرائی ناشی از آن نمی‌توانست ادامه یابد و به همین جهت مورد تجدید نظر و تعدیل قرار گرفت. به همین ترتیب سیاست کمک مالی بمصرف کنندگان (از طریق سیاست‌های وارداتی) ضمن آنکه در کوتاه مدت مؤثر و احتمالاً لازم بوده است در بلندمدت خود بعنوان عاملی تورم زادر افزایش گرایشها و فشارهای تورمی مؤثر خواهد افتاد زیرا ادامه این سیاست در بلندمدت عملاً بمثابه اتخاذ روش دامپینگ بِنفع تولیدکنندگان خارجی است. این نکته حتی در مورد اقتصادهایی که قسمت اعظم عواید دولت از طریق مالیات‌ها تأمین میگردد بقوت خود باقی است. در مورد اقتصاد ایران که بخش عمده عواید دولت ناشی از نفت است،

جدول ۱۰ - درصد تغییرات سالانه رشد متوسط قیمت‌ها، شاخص‌های عمده قیمت در دوره ۲۵۳۱-۲۵۳۶

رشد متوسط قیمت‌ها ۳۱-۳۵	۳۵	۳۴	۳۳	۳۲	۳۱	سال
						عنوان
۱۲/۹	۱۳/۰	۱۱/۳	۲۴/۲	۴/۰	۸/۶	رشد شاخص ضمنی درآمدها خالص ملی
۱۲/۲	۱۳/۵	۵/۳	۱۷/۰	۱۳/۴	۵/۲	رشد شاخص عمده فروشی
۱۳/۲	۱۶/۶	۹/۹	۱۵/۵	۱۱/۲	۶/۳	رشد شاخص خرده فروشی

جدول ۱۱ حجم پول، نقدینگی بخش خصوصی و پایه پولی در برنامه پنجم

۲۵۳۱	رشد سالانه	رشد سالانه	رشد سالانه	رشد سالانه	رشد متوسط	
میلیارد ریال	۳۱ - ۳۲ %	۳۲ - ۳۳ %	۳۳ - ۳۴ %	۳۴ - ۳۵ %	۲۵۳۱ - ۳۵	
۱۵۸/۷	۲۷/۷	۶۱/۴	۳۶/۵	۳۶/۹	۴۰/۱	۱- حجم پول
۳۹۹/۴	۲۹/۱	۵۷/۱	۴۱/۴	۳۹/۱	۴۱/۳	۲- نقدینگی بخش خصوصی
۱۴۱/۳	۳۳/۳	۶۵/۱	۳۵/۰	۳۵/۱	۴۱/۵	۳- پایه پولی

سیاست گمکهای مصرفی دارای آثار تورمی بیشتری خواهد بود. قدر مسلم آنست که چنین سیاستی تولید داخلی را تحدید و در درازمدت به گرایشهای تورمی دامن خواهد زد.

